

طرح بررسی

و نظارت

بر وضعیت

اشتغال

ایرانیان

در

خارج

● اعزام نیروی کار به خارج از کشور نیاز به کسب اطلاعات

بین‌المللی و تخصصی دارد

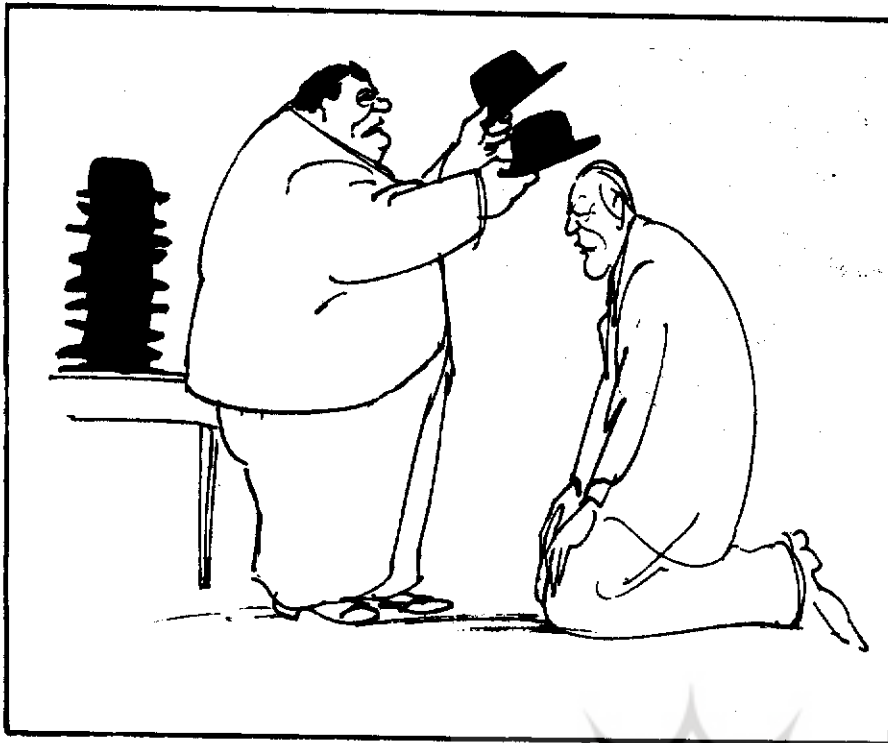
● تنظیم و تعیین راه‌های عملی گسترش سیاست‌های اشتغال

یک ضرورت است.

مداوم، اختلاف سطح دستمزدها و فاصله بین در آمد این گونه کارگران با روند رشد قیمت‌ها، اشاره کرد. اما بدون تردید این موارد را با در نظر گرفتن روند رو به تزاید مهاجرت‌های شغلی که از دیرباز و از شروع فاصله و جدایی بین کشورهای پیشرفته و صنعتی با کشورهای در حال پیشرفت و یا عقب مانده صنعتی و در تمامی کشورهای جهان شاهد آن بوده‌ایم، نمی‌توانیم عامل اصلی تلقی کرده و یا از پی‌آمدهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی آن چشم‌پوشیم.

سیل مهاجرت کارگران کشورهای هند، چین، یونان، ترکیه و کارگران سیسیلی از جنوب ایتالیا در سه چهار دهه پیش و اخیراً از کشورهای منطقه خاورمیانه و پی‌آمدهای آن، در کنار این روند مسئله

بررسی روند مهاجرت کارگران ساده و نیمه‌ماهر و نیروی کار جوان که به امید و در آرزوی اشتغال و کسب در آمد بیشتر از روستا به شهر و از شهر به شهرهای بزرگ و در تداوم آن به کشورهای هم‌جوار و در پاره‌ای موارد به کشورهای پیشرفته صنعتی در اروپا و اخیراً ژاپن و جزایر آزاد، ترک می‌کنند و رنج غربت و از دست دادن حمایت‌های اجتماعی را نیز به جان می‌خرند، بر انگیزه‌هایی چند تاکید دارد؛ که می‌توان در یک نگاه گذرا به کمبود امکانات اشتغال، عدم هماهنگی بین روند رشد جمعیت و طرح‌های جدید و اشتغال‌زای تولیدی، کاستی‌ها در برنامه‌ریزی برای ارتقاء دانش فنی کارگر و تربیت نیروی ماهر و متخصص، روشن نبودن چشم‌انداز آینده شغلی، هراس از بیکاری طولانی‌وکار

جذب و به عبارتی فرار مغزها که در برهه‌هایی خاص به صورت مختلف و از اقصی نقاط جهان به سوی اروپا و آمریکا شکل گرفته بر این مهم تأکیدی دو چندان دارد.

از سوی دیگر با در نظر گرفتن انگیزه‌های این نوع مهاجرت‌ها و مسائلی که نیروی کار خارجی در کشور میزبان با آن روبرو می‌شود بر ضرورت برقراری نظامی بر این روند تأکید می‌کند، نظامی که حتی الامکان این روند را در چارچوبی مشخص هدایت کند، تا بتوان از آن به بهترین شکل ممکن در جهت تأمین خواست‌ها و نیازهای منطقی نیروهای کار مهاجر و هم سو و هم جهت با اهداف اقتصادی برنامه‌ریزی شده کوتاه مدت و بلند مدت جامعه و حتی در مواردی مقطعی نیز استفاده کرد.

وزارت کار و امور اجتماعی در همین جهت در اجرای «طرح بررسی و اشتغال به کار کارگران ایرانی در خارج از کشور» در

● کسب مهارت و افزایش دانش فنی، تخصصی؛ در آمد ارزی، توسعه زمینه‌های کار و اشتغال در صنایع کوچک و انتقال تکنولوژی از اهداف طرح بررسی و نظارت بر وضعیت اشتغال نیروی کار در خارج است

درآمد ارزی، توسعه زمینه‌های کار و اشتغال در صنایع کوچک و متوسط، انتقال اطلاعات فنی و تکنولوژی و حمایت اجتماعی و حقوقی از کارگران شاغل در کشور کارگر پذیر، توصیف می‌کند.

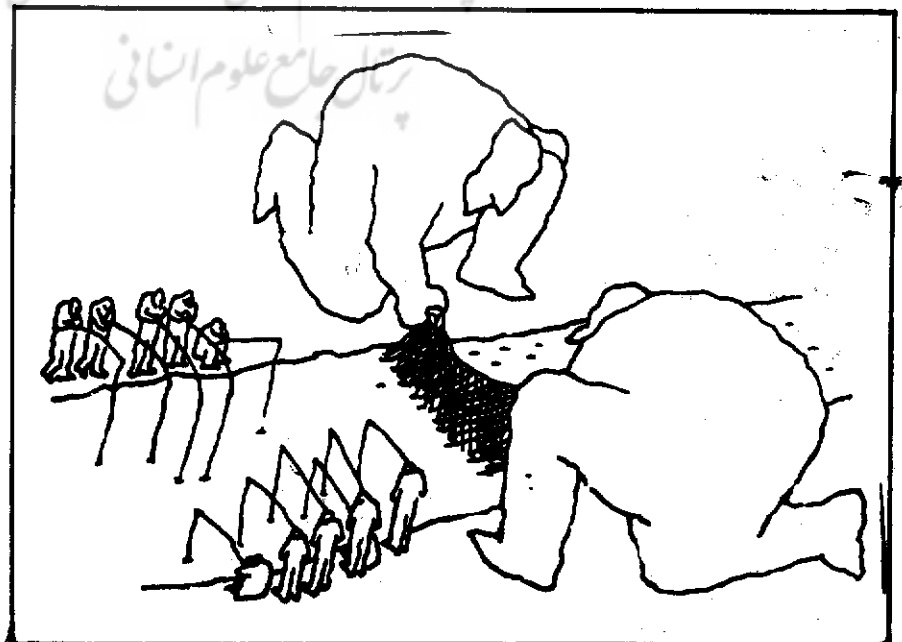
● طرح بررسی اشتغال کارگران ایرانی در خارج

در سالهای اخیر روند رشد اشتغال در کشور ما همواره از تقاضای نیروی کار کمتر بوده است و چنانچه مقایسه‌ای بین عرضه و تقاضای نیروی کار به عمل آید مشاهده می‌شود، میزان عرضه همواره بیش از تقاضای کار بوده است. در این صورت به موازات افزایشی که در حجم نیروی کار رخ میدهد معادل آن نیز می‌باید مشاغل جدیدی بوجود آید و همین طور به میزان مشخص و به تعداد افرادی که کارشان را از دست داده و بیکار شده‌اند مشاغل جدید باید ایجاد شود در واقع، در این مرحله جایگزینی معینی در مشاغل جدید بطور مستمر در مقابل

اشتغال‌زا، اهداف اصلی این طرح را نظارت و کنترل و نظم اشتغال نیروی کار ایرانی در

خارج، کسب مهارت و افزایش دانش تخصصی افراد شاغل، در خارج، ایجاد

یک گزارش کلی با اشاره به کندی روند ایجاد اشتغال در کشور در مقایسه با رشد تقاضای کار، ضرورت ایجاد مشاغل جدید، تنظیم سیاست‌های اشتغال و تعیین راههای عملی و گسترش طرح‌های

● چگونگی اشتغال ایرانیان در خارج، انعقاد قرار دادهای بین‌المللی، روند تحرک نیروی کار کارگرانی ایرانی، بررسی وضع کار و نقش کشورهای کارگر پذیر نیاز به مطالعه و تحقیق همه جانبه دارد.

الزاما با گذشت تدریجی زمان با یک روند افزایشی بطور غیر سازمانی و نظام نیافته تعداد این افراد بیشتر گردیده است، دولت‌های وقت علی‌الاصول دخالتی در امر نیروی کار برون مرزی نداشته‌اند چرا که اشتغال خارج از کشور در چارچوب قراردادهای جمعی یا فردی ملاحظاتی سیاسی گوناگونی را برمی‌انگیزد، در بعضی از کشورهای کارگر پذیر مانند یونان و جنوب ایتالیا (سیسیل) که از نقطه نظر تنظیم سیاستهای بازار کار در فشار قرار دارند و دولتها علیرغم تحمل مشکلات اقتصادی به اتخاذ روش بیطرفی مبادرت نموده‌اند، و صرفا سازمان کوچکی توسط یونانیها و ایتالیاییهای مقیم در امریکا و کانادا و استرالیا ایجاد شده است که فرصتهای شغلی را وسیله نامه یا تلفن اطلاع میدهند و افراد یا فرد متقاضی کار با حمایت و هدایت همان سازمان غیر رسمی بکشور مقصد عزیمت می‌کند و احتمالا در صدی از اولین حقوق دریافتی را مسترد میدارد. طرح این موضوع از آنجا که شرایط اشتغال برون مرزی بحث انگیز است به لحاظ اتخاذ روش مناسب مطرح می‌شود. چنانچه قرار باشد ایران بنام یک کشور کارگر پذیر در چارچوب قرار دادهای دسته جمعی یا فردی اقدام به اعزام کارگران، ماهر، نیمه ماهر و ساده بنماید لازم است که از طریق سفارتخانه جمهوری اسلامی ایران در کشورهای مستعد و پذیرنده نیروی کار،

سهولت اطلاع رسانی در امر عرضه و تقاضای نیروی کار، کارگران ایرانی بکشورهای کویت، دوی، قطر، ایتالیایی، بحرین نقل انتقال داشته و در مشاغل درجه دو و سه بکار اشتغال ورزیده‌اند و در سالهای اخیر نیروی کار ایران به کشورهای اروپائی و ژاپن نیز وارد شده است و بنحوی در مشاغل غیر تخصصی بکار

اشتغال ورزیده‌اند. همانطوریکه بیان شد اطلاعات و سوابق چندانی در مورد اشتغال ایرانیان در خارج از کشور در دست نیست و این صرفا از طریق ارتباطات خانوادگی و فامیلی صورت می‌گرفته است و تعدادی از کارگران ایرانی، بمنظور تامین معاش خود و خانواده‌اشان بازارهای کار خارجی روی می‌آورده‌اند.

بیکاران آشکار صورت می‌پذیرد. تجمع اشتغال در بخش خدمات نمایانگر افزایش اشتغال در بخش غیر رسمی است که بتدریج، تمایل به اشتغال را در کشورهای خارجی بوجود می‌آورد که غالبا بصورت غیر متمرکز و بعضا غیر قانونی صورت می‌گیرد در چنین شرایطی باید در صدد تنظیم سیاست‌های اشتغال و تعیین راههای عملی و گسترش طرحهای اشتغال بود. از نظر اقتصادی طیف مبادلات تجاری، هنگامی بین دو کشور شکل می‌گیرد که قیمت‌های نسبی کالاها متفاوت باشد و مبادله کالاها موقعی ادامه می‌یابد که به فرض عدم محاسبه هزینه‌های حمل و نقل تفاوت قیمت‌ها از بین برود، نیروی کار نیز چه بطور دائم یا موقتی زمانی به خارج از کشور می‌رود که سطح دستمزدها در کشورهای همسایه، مجاور یا حتی دور در تبدیل نرخ مبادله ارزی چندین برابر دستمزدهای داخلی باشد در این حالت حرکت نیروی کار آغاز می‌گردد، البته مهاجرت و نقل انتقالات آنان امروزه در جهان امری متداول است و سوابق آن به نیم قرن پیش به سالهای پس از جنگ هند، چین، جنوب ایتالیا، یونان و ترکیه بعنوان کشورهای کارگری شهرت یافتند. در کشور ما کنترل و نظارت موثری در امر اعزام نیروی کار از جانب دولت صورت نمی‌گرفت و صرفا در حوزه خلیج فارس و کشورهای همجوار بدلیل نزدیکی مسافت و

مذاکرات و اقدامات اولیه صورت پذیرد و نسبت به صحت و سقم نیازهای شغلی آن کشور بررسیهای تخصصی لازم انجام شود، چرا که در شرائط موصوف همواره ورود کارگران خارجی در کشور میزان ضمن تامین فرصت‌های شغلی مشکلات زیادی را از نقطه نظر اقامت، کنترل و اداره امور، پرداخت حق بیمه، جرائم و غیره را در بر دارد که برای نمونه بحضور کارگران ترک در آلمان غربی و کارگران الجزایری و مراکشی در فرانسه اشاره می‌شود که بر اساس عرف بین‌المللی مشکلات مرتبط با آنان طبق قوانین و مقررات خود آن کشورها حل و

فصل گردیده است.

● هدف طرح:

مطالعه و بررسی و نظارت بر وضعیت اشتغال نیروی کار ایرانی خارج از کشور در جهت هدایت بسوی فرصت‌های شغلی مشروع و منطبق با تخصص و مهارت آنان است که این امر از یک طرف موجب افزایش اطلاعات و دانش تخصصی افراد شاغل میگردد، و از طرف دیگر در آمد ارزی مناسبی برای کشور فراهم میسازد.

● اهداف اصلی بشرح ذیل می‌باشند:

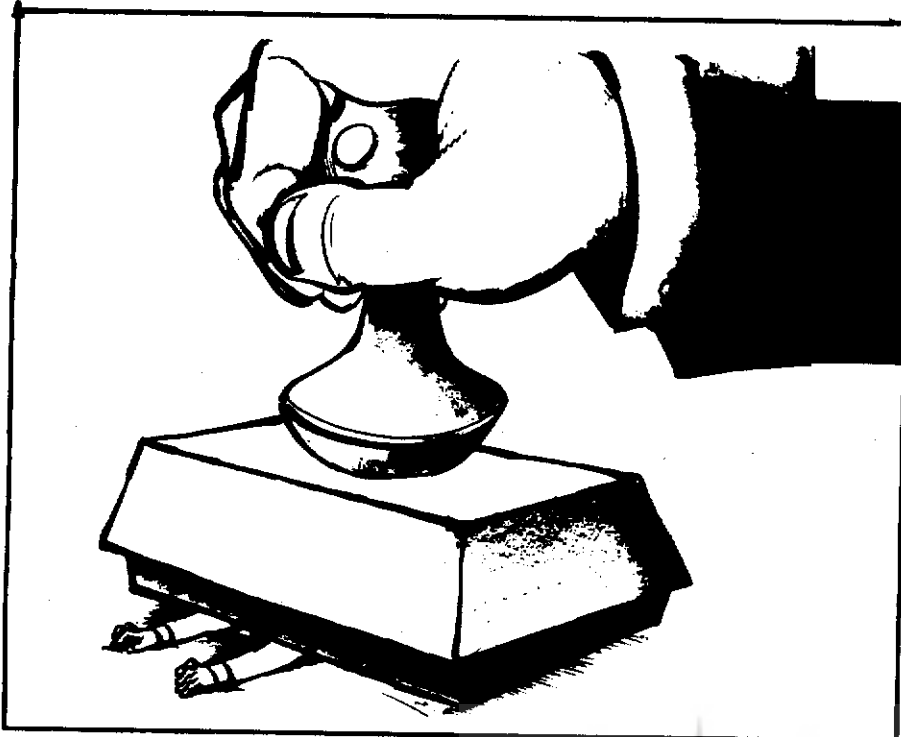
- ۱- نظارت و کنترل و نظم بخشیدن به اشتغال نیروی کار داخلی در خارج از کشور
- ۲- کسب مهارت و افزایش دانش تخصصی افراد شاغل در خارج از کشور
- ۳- ایجاد در آمد ارزی برای کشور
- ۴- توسعه زمینه‌های کار و اشتغال در صنایع کوچک و متوسط از طریق انتقال اطلاعات فنی و تکنولوژی به کشور
- ۵- حمایت اجتماعی و حقوقی از کارگران شاغل در کشور کارگر پذیر
- ۶- کسب فرصت‌های شغلی جدید در کشورهای اسلامی به ویژه حوزه خلیج فارس

● مراحل اجرایی

در اجرای دستورالعمل شماره ۴۸۸۸ مورخ ۷۰/۳/۱۲ هیات وزیران در مرحله اول:

وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت امور خارجه مشترکا برنامه مطالعه و تحقیق در خصوص نحوه اشتغال ایرانیان را باید در کشورهای خارجی با ملحوظ داشتن اولویتهای لازم و بشرح زیر مورد بررسی قرار دهند.

- ۱- بررسی چگونگی اشتغال ایرانیان و تعداد آنان در خارج از کشور
- ۲- تحقیق در زمینه روند تحرک نیروی کار ایران به کشورهای خارجی و جذب نیروی کار
- ۳- مطالعه و تحقیق در زمینه انعقاد

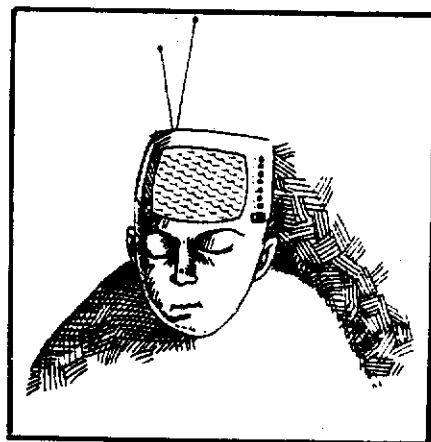
قرار دادهای بین‌المللی میان کشورهای مختلف جهان در زمینه پذیرش نیروی کار و نحوه عملکرد و اقدامات اجرایی

۴- بررسی مسائل اجتماعی، اقتصادی و سایر مسائلی که به نحوی ممکن است ادامه فعالیت ایرانیان شاغل در خارج کشور را مشکل سازد

۵- بررسی بازار کار جهانی و نقش کشورهای کارگر پذیر

در مرحله دوم:

وابسته کار در هر کشور زمینه‌های مستعد اقتصادی و فرصت‌های شغلی را مورد بررسی قرار داده، و طرح اعزام دسته جمعی نیروی کار را نظارت و کنترل خواهد نمود. در هر حال چنانچه وابسته کار احاطه کافی نسبت به مصادیق اقتصادی کشور محل ماموریت خود داشته باشد فرصت‌های شغلی را در کشور مذکور کسب و به وزارت کار و امور اجتماعی گزارش خواهد نمود.

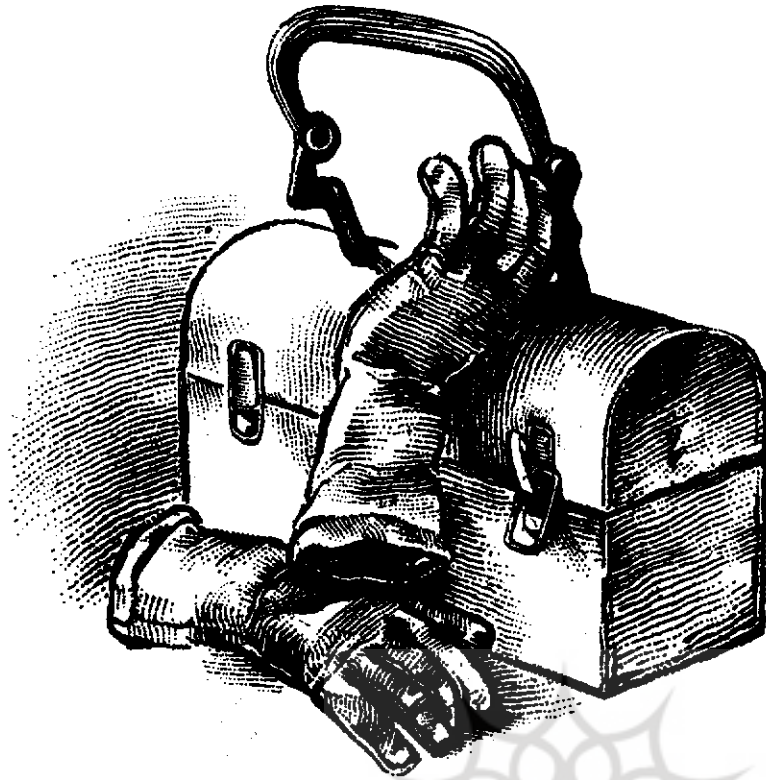

اطلاعات نهائی به فوریت در اختیار مراکز کاریابی گذاشته خواهد شد تا نسبت به اعزام جمعی کارگران اقدام شود و چنانچه افراد ثبت نام شده شرایط نزدیکی با مشاغل مورد نیاز در خارج را دارا باشند در صورت لزوم پس از طی دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای مورد نیاز و یا کلاس مقدماتی زبان اعزام می‌شوند.

متقاضیان کار پس از تکمیل پرسشنامه دریافت تأییدیه و تهیه پاسپورت عادی رهسار کشور مورد نظر می‌گردند. وابستگان کار وظیفه دارند که با هدایت و راهنماییهای خود در محل نمایندگی کار، افراد یا فرد اعزام شده را به محل‌های کار تعیین شده معرفی و ترتیبات بکارگماری آنها را فراهم کنند. از طرفی کشورهای صنعتی در مورد تامین نیازهای شغلی خود ترتیبات مشخصی برای پذیرش کارگران مهاجر دارند و راهنماییهای آموزشی و حرفه‌ای خاصی را تدارک می‌بینند تا کارگران اعزام شده بتوانند از فرصت‌های شغلی لازم منتفع گردند، برای نمونه به محض ورود کارگر مهاجر باید زبان مقدماتی را در کشور میزبان فراگیرد. البته در بعضی از کشورها نیاز به دانستن بیش از یک زبان خارجی وجود دارد تا در ارتباطات شفاهی و برخورد با کارفرمایان و عقد قرار دادهای شغلی بکار رود. در کشور لوکزامبورگ، نروژ، و سوئد تسهیلاتی برای کارگران نوجوان یا زنان مهاجر اتخاذ شده است. سایر امتیازات در این مورد هم وجود دارد که به شرایط کشورهای دیگر مربوط

می‌شود. در کشور سوئیس دوره‌های ویژه‌ای برای آموزش کارگران بطور گروهی ترتیب می‌دهند در استرالیا خدمات خاصی، برای کارگرانی که در زمره کارگران گروهی نمی‌باشند تهیه شده است تا آنان بتوانند در دست یابی به مشاغل مورد نظر خود راههای عملی را کسب نمایند. در برخی کشورها بعضی از ضوابط مرتبط با کارگران مهاجر برای بازگشت بکشور مبداء نیز وجود دارد.

در فرانسه کمک‌های معاش تکمیلی تحت شرایط معینی بکارگران خارجی که بیکار مانده‌اند و کسانی که تمایل دارند کشورشان را برای کار در خارج ترک نمایند اعطاء میشود. البته همانگونه که ذکر شد این ضوابط، خاص کشورهای است که کارگران مهاجر را می‌پذیرد در مورد کارگران بطور موقت، کشورهای پذیرنده و کارگر پذیر تمایل دارند که از کارگران کشورهای استفاده کنند که بازدهی کافی و درجه مطلوبیت و کارائی بالاتری را حائز باشند، نظر به اینکه این نوع اشتغال از نظر طبقه‌بندی درجه سوم اطلاق می‌شود در مورد پرداخت حق بیمه که همواره در هزینه کار سهم عمده‌ای دارد و بطور معمول تمایل به آن است که حق بیمه نادیده گرفته شود در واقع این نوع مشاغل با اتکاء به عدم پرداخت حق بیمه سرمایه‌گذاری می‌شود و جهت اشتغال به کار کارگران خارجی ترتیب داده است که از جمله می‌توان کار در فعالیتهای ساختمانی، کشتی سازی، حفر کانالها، تولید دام و طیور، حفر

سایر امکانات و به ویژه مسائل رفاهی و تفریحی از جمله جاذبه‌های این نوع سفرها بشمار می‌آید. در این میان نبود و یا کمبودهای سازمان‌های حمایتی دولتی و کم توجهی و بی‌توجهی و پاره‌ای ملاحظات و کنار کشیدن‌ها منجر به حضور و پیدایش محافل خاصی می‌شود از جمله فامیلی و خانوادگی، ظهور دفاتر و سازمان‌های مرتبط با تهیه بلیط و ویزا و دلالت و واسطه‌های انتقال کارگران جوان در اشکال و شیوه‌های مختلف شناخته شده و گاه ابدایی می‌گردد دیدیم و خواندیم که کسانی که به امید خیرگی راهی این سفر شده و رنج مهاجرت را پذیرفتند جز شر نصیبی نبردند. بنا به اهمیت مسئله و ضرورت‌های آن بحثی گزارش گونه طرح بررسی و اشتغال به کار کارگران ایرانی در خارج آغاز کردیم با این امید که صاحب‌نظران و کارشناسان فن و کلیه دست‌اندرکاران این مهم با ارائه پیشنهادها و نقطه نظرهای اجرایی خویش ما را یاری دهند و به امید آن که نیروی کار و سرمایه‌های ارزنده کشورمان در این رهگذر خود را تنها نینند و با فراغ بال بتوانند ضمن کسب تجربه و افزایش توان مالی خویش به توان اقتصادی کشور و تحقق برنامه‌های آن نیز یاری رسانند و از گزند آفات مصون بمانند.

جاه، توزیع مراسلات پستی، حمل و نقل و غیره باشد، و چنانچه دولت طرف قرار داد در مورد تعهدات بیمه‌ای این نوع مشاغل اصرار ورزد موجبات رقابت پذیری را در اعزام کارگر از طرف سایر کشورها فراهم می‌نماید و سبب عدم پذیرش کارگر موقت می‌شود.

به هر عنوان، طرح اعزام نیروی کار به خارج از کشور بطور موقت، اطلاعات بین‌المللی و تخصصی خاصی را طلب می‌نماید که در مورد نحوه مذاکره، حق بیمه، عقد قرار داد، حوادث منجر به فوت، پرداخت خسارات، موارد تخلف از کار، اخراج و غیره آگاهیهای لازم را ارائه میدهد بدیهی است انعقاد قرارداد همانطوریکه بیان شد تابع رقابت‌های بین‌المللی و سایر ملاحظات است و وابسته کار با توجه به چنین چارچوبی برای افراد بیکار در بازار کار بین‌المللی اشتغال بکار فراهم می‌آورد و حمایت‌های حقوقی و قانونی را در مورد آنان بانجام میرساند.

در بررسی اجمالی از چگونگی اعزام

یا مهاجرت نیروهای کار در سطح جهان مشاهده می‌شود اختلاف سطح دستمزدها در کشور میزبان با موطن کارگر، پیشرفت‌های تکنولوژیکی، مسائل فنی و حرفه‌ای و تبلیغات پرهیاهوی مرتبط با

